

STRÖMSTAD AKADEMI

Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta.....	1
Ordförandens och rektorns rapport	2
Åsa Morberg: Om mobiler	4
Åsa Morberg: Recension "Relationer för lärande i skolan"	5
Åsa Morberg: "Recension av Ledningsgrupp i skolan"	6
Åsa Morberg: Inträdesprov till lärarutbildningen	7
Gudmund Bergqvist: Recension "Autocracy inc"	9
Lars Broman: Rapport från Eurosun 2024	11
Per Flensburg: IT-nyheter	13
Per Flensburg: Böcker och bokdistribution.....	13
Per Flensburg: Vetenskapsfestival 2025	15
Rune Wigblad: Rapport från internationell maglevkonferens	16

Redaktörens ruta

R e d a k t ö r e n s r u t a Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella händelser i Strömstad akademi. Morberg recenserar en bok om lärande i skolan och en annan om ledningsgrupp i skolan. Hon argumenterar mot den nye utbildningsministerns förslag om inträdesprov till lärarutbildning och om att ta bort mobiltelefoner från skolan. Flensburg skriver om bokförsäljning, IT-nyheter och Vetenskapsfestivalen den 2-4 juni 2025.

Fysiker Lars Broman har som förste svensk utnämnts till Fellow av det internationella solenegisamfundet ISES. Han mottog Fellowdiplom den 29 augusti vid EuroSun konferensen på Cypern. <https://www.eurosun2024.org/>. Den 9 september höll Broman föredrag för Rotary Strömstad om solenergi.

Företagsekonom Rune Wigblad talade om Maglev trains are enabling regional enlargement with socio-economic effects vid den internationella Maglevkonferensen i Malmö den 18-22 september. Han lämnar en rapport om denna konferens. https://mkon.nu/maglev_2024. Den 8 oktober föreläser han på Bohusläns museum i Uddevalla om Perovskit, nästa generation effektiva solceller.

Barnläkare Gudmund Bergqvist recenserar journalisten Anne Applebaums bok Autocracy inc The dictators whom want to run the world.

I Folklore. Electronic Journal of Folklore vol. 93 2024 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat en recension Nordic Everyday Popular Storytelling <https://www.folklore.ee/folklore/vol93/bo1.pdf>. Han deltog den 11-12 september i en konferens i Oslo anordnad av det nordiska och tvärvetenskapliga nätverket DERK med forskning om

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

döden <https://www.med.uio.no/helsam/english/research/network/derk/>

Arkeolog Sophie Flensburg har publicerat Stenbyggnaderna väster om Dalby kyrka och en diskussion om paradigmen i META Historiskarkeologisk tidskrift 2024 <https://publicera.kb.se/meta/issue/view/2587/820>

Antologin Makt - Bruk och missbruk finns nu online på hemsidan. <https://stromstadakademi.org/Makt/>

Försök att värva nya medlemmar till Akademien, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till **rektor Per Flensburg**: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till oktobernumret av Nyhetsforum med deadline den 26 september 2024 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till petter@wahrborg.se, videoserien SAV till: gudmundbergqvist@hotmail.com och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se. eller per@flensburgs.se

Ordförandens och rektorns rapport

Septembers månadsrapport av Rektor Per Flensburg och Ordförande Åsa Morberg

September är här och det är den första höstmånaden. Trots att september är den nionde månaden enligt vår gregorianska kalender, betyder namnet egentligen den sjunde månaden. Det berodde på att kejsarna Julius och Augustus införde sina egna månader under sommaren. Strömstad akademis ledamöter finns utspridda över stora områden och vi har därför upplevt hösten lite olika långt kommen. Träden byter färg, från grönt till gult och rött. Träden skapar färgsprakande lövverk och det är ett sätt för träden att spara energi. Vi kan njuta av allt det vackra i naturen. Vi vill informera om följande i vår första höstrapport/månadsrapport. Vi önskar alla en riktigt fin höst.

Ny mandatperiod och första styrelsemötet 30 september 2024

Ett effektivt styrelsearbete kräver att vi kontinuerligt ser till att effektivisera processer och hålla oss uppdaterade på förändringar och nya sätt att arbeta. Vi behöver våga tänka nytt. Det är nu en ny mandatperiod. Ett förslags läggs vid mötet om beslutsprotokoll. Ett enigt arbetsutskott förordar detta. Vi tar också upp frågan om arkivering av styrelsens och arbetsutskottets handlingar. Vi behöver se över arkiveringen i Strömstad akademi så att den är lagenlig. Vi behöver också synliggöra för våra ledamöter hur vi arkiverar olika dokument och framför allt var vi lägger dem. Ledamöter ska ha tillgång till exempelvis protokollen.

Översyn av delegationsordning

Vi har antagit en ny stadga och den gör att vi behöver se över vår delegationsordning. Delegering är att man överlämnar beslutsrätt, det vill säga att man låter någon annan fatta beslut i styrelsens namn. Detta kallas att beslutet delegeras. En person som tar emot beslutsrätten kallas delegat. Delegering innebär att överföra ansvar och auktoritet från en styrelsen till en person inom Strömstad akademi. Det är ett sätt att fördela arbetsuppgifter och befogenheter för att främja effektivitet och naturligtvis produktivitet.

Kalendariet för Styrelsens verksamhet 2024-2025 till och med årsmötet

Strömstad akademis kalendarium skickas ut med kallelsen till första styrelsemötet. Kalendariet går fram till och med årsmötet 2025 i mars månad. Kalendariet upptar arbetsutskottsmöten och styrelsemöten.

Det är en översiktlig planering. Ändringar kan därför förekomma men bör undvikas så mycket som möjligt.

Det är företrädesvis digitala möten. Tills vidare är det Per Flensburg som meddelar länk och bistår som administratör.

Ledamöter som kallas till arbetsutskott eller styrelse skall utan dröjsmål anmäla eventuella förhinder till ordförande Åsa Morberg, 070-329 85 23, eller via epost ordforande@stromstadakademi.se i så god tid som möjligt. Suppleanterna är listade och de tjänstgör i turordning för frånvarande ledamöter. Suppleanter har annars närvarorätt och yttranderätt. Valberedningen har alltid närvarorätt och yttranderätt.

Kalendariet upptar ett styrelsemöte per kvartal. Notera att årsmötet ligger i mars månad, efter den nya stadgan och nya årsplanen. Arbetsutskottet har ett eller två möten mellan styrelsemöten och kan kallas in extra för beslut i akuta frågor. Kallelse för såväl extra styrelsemöten som extra arbetsutskottsmöten kan alltså förekomma utanför kalendariet.

Aktiviteter äger rum på olika dagar. Det är eftermiddagstider, enligt praxis. Detta kan diskuteras och förändringar kan bli aktuella.

Policy för böcker och antologier – kommande diskussion och beslut för styrelsen

Vi vill berätta att vi kommer att få ett delikat ärende till styrelsen, men vi ska få ett berett underlag. Redaktionskommittén kommer med ett underlag som styrelsen ska diskutera och besluta om. Att ge ut böcker och antologier betyder att det påverkar vår budget. Vi kan inte fortsätta på utstakad väg där det plötsligt äskas medel till projekt som styrelsen inte känner till. Vi behöver ha en ny policy för publikationer i bokform. Vi har stora lager av litteratur som inte säljer. Vi behöver tänka om och ge ut böcker via etablerade förlag eller ge ut e-böcker. Vi vill att någon ska läsa det vi skriver. Vi får dock inom kort en antologi som Arne Fagerström håller i. Antologin är redan finansierad genom Arnes försorg och belastar inte Strömstad Ekonomis budget.

Redaktionskommittén och hemsidor

Redaktionskommittén hade möte den 11 sep och det diskuterades hemsidor och bokdistribution. Detta redovisas i separata artiklar. Vår nya externa hemsida är i drift och det är nu möjligt att återigen ha e-post i Strömstad akademis regi: <förnamn>.<efternamn>@stromstadakademi.se Alla utom tre stycken som redan har sådan adress verkar inte använda den eftersom deras brevlådor är fulla. Dessa adresser, utom de tre, är numera avstängda och de som vill ha en stromstadakademi.se adress ombeds ta kontakt med Per.

Från riksplan

Ny utbildningsminister Johan Pehrson, tillika partiledare för Liberalerna

Johan Pehrson (L) tar över rollen som utbildningsminister efter Mats Persson (L). Det stod klart när statsminister Ulf Kristersson presenterade den nya regeringen. Pehrson tar också över ansvaret för gymnasieskolan. Pehrson är jurist i grunden, och är sedan 2022 också partiledare för Liberalerna. Nu är han ansvarig för högre utbildning och forskning. Det är i rol-

len som partiledare som han uttalat sina ambitioner för skolan i Vi Lärare. Han förordar exempelvis stramare tyglar för friskolorna, minskad sekretess mellan skola och polis och dessutom hävdar han lämplighetstest för lärarstudenter. Vi ska från Strömstad akademi uppvakta den nya utbildningsministern. Den förra utbildningsministern ville inte träffa oss, utan hänvisade märkligt nog till forskningspropositionen. Hur han kunde göra det är märkligt. Det vi ville tala om hade inte något med forskningspropositionen att göra. Vi vill nu prata med den nya utbildningsministern om Strömstad akademi och våra ambitioner för Strömstad akademi. Regeringen kan ha stor glädje av Strömstad akademi, men vi behöver berätta för ministern hur det ska gå till. Vi justerar vår skrivelse om uppvaktnings- och skickar in den snarast möjligt! Strömstad akademi strävar efter att bevara och nyttiggöra seniorforskarnas rika kunskaper och gedigna erfarenheter till gagn för hela det svenska samhället. Strömstad akademi erbjuder en plattform för fortsatt forsknings- och utbildningsverksamhet, präglad av ett oberoende och tvärvetenskapligt tänkande. Klart att den nya utbildningsministern är intresserad av detta.

Nya styrelser på statliga lärosäten – ökad politisering av högre utbildning

Regeringen har nyligen beslutat om förordnande av ordförande och andra externa ledamöter i styrelserna för 30 statliga lärosäten för perioden 1 oktober 2024–30 april 2028. Beslutet omfattar hela 239 personer.

Det berör Strömstad akademi om vi exempelvis vill samarbeta med något lärosäte. Det finns förteckningar på utbildningsdepartementets hemsida hur styrelsernas ser ut!

SULF kritiserar regeringen för ökad politisering av högre utbildning. Universitet och högskolor borde själva kunna utse sina egna styrelseledamöter. På lokal nivå vet man bäst vilket stöd man behöver och man borde kunna engagera den kraft man tycker sig behöva på lärosätet.

Åsa Morberg: Om mobiler

Regeringen vill ta bort mobilerna från skolan – utbildningsministern deprofessionaliserar lärare

av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik och skoldebattör

Regeringen hänvisar till den senaste PISA undersökningen, och de påstår att sambandet mellan svenska elevers kunskapsstapp och elevernas användning av mobiltelefoner. De menar att om läraren samlar in mobilerna så kan det främja elevernas trygghet. Regeringen ger därför en utredare i uppdrag att undersöka hur en reglering för insamling av mobiler är och annan kommunikationsutrustning under skoldagen kan se ut,

Idag har skolor - enligt skollagen - rätt att omhänderta mobiltelefoner om de stör ordningen. Nu går regeringen in och styr på detaljer i skolarbetet, dvs. regeringen övertar de professionella lärarnas arbetsuppgifter och därmed också deras professionella ansvar. I vårt styrsystem sätter politiker tydliga mål, ger de professionella vida ramar och bra förutsättningar att nå dessa mål.

Politiker ska absolut inte detaljstyra skolverksamheten och samtidigt prata om att lita på de professionella och försöka att öka deras status. Att detaljstyra ingår absolut inte i politikeruppdraget. Tar man av de professionella lärarna deras arbetsuppgifter och ansvar, så uppstår osäkerhet, oklarheter och resultatet blir istället en deprofessionalisering.

Skolans uppgift är helt klart att disciplinera. Skolan kom till vid 1800-talets mitt på grund av att kyrkan tappade greppet om svenska folket och skolan blev då kyrkans ”förlängda arm”. Man går till skolan givetvis för att lära sig saker, men man går också dit för att disciplineras och bli en social medborgare. Skolans roll i en värld som präglas av fragmentering (zappar-generationen) och av att barn och ungdomar växer upp i olika sociala rum med olika normer, regler, olika sätt att kommunicera o.s.v. är naturligtvis problematisk. Men det är lärarens ansvar, inte regeringens.

Den skoldebatt som förs idag, utgår nästan aldrig från det samhälle vi lever i och framför allt kommer att leva i framåt i tid. Debatten handlar mest om ett frikopplat kunskapsbegrepp och en längtan tillbaka till hur det var förr – skolan förr, samhället förr, barnen och ungdomarna förr. Men skolan förändras oavsett debatten och skolan påverkas av samhällets utveckling.

En mobiltelefon kan erbjuda mer, de flesta funktioner som för bara fanns i datorer kan numera fås i mobiltelefonerna. En mobiltelefon anpassas med små program s.k. appar. Dessa appar kan ge kognitivt stöd för en del elever som har det svårt i vardagen.

Att utbildningsministern ser mobilfriheten som en viktig pusselbit för att eleverna ska få en lugnare och tryggare skolmiljö är patetiskt.

Det nationella styrsystemet tolkar jag så att politiker ska styra med övergripande och tydliga mål och överlåta själva genomförandet till de professionella. Politiker ska besluta om vilka mål som ska nås och de ska ge de professionella vida ramar och goda förutsättningar för att nå målen. Politiker ska absolut inte gå in på detaljer. Det är inte meningen.

Alla som går och sätter sig på ett möte eller deltar i en lektion vet att mobilen kan vara ett fantastiskt arbetsredskap, men också att den kan vara väldigt störande om man inte har gemensamma regler för hur och när och var den ska användas.

Visst klarar våra professionella lärare detta! Vår regering ska inte ägna sig detaljstyrning av skolans verksamhet. Regeringen måste försöka att lita på de professionella. I Finland litar exempelvis politikerna på lärarna och går aldrig in på detaljer, vilket är eftersträvänsvärt

Åsa Morberg: Recension ”Relationer för lärande i skolan”

Recension av boken: Relationer för lärande i skolan, 2024, av Björn Gislason och Lars Löwenborg, Gothia Kompetens

av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik.

En nyutkommen bok på 120 sidor med ilsket rött omslag handlar om relationer för lärande i skolan. Boken har varit föremål för en tids intressant läsning och frekventa reflektioner. Boken sätter ljus på relationer för lärande. Det är två erfarna och kunniga psykologer som har skrivit boken, som de menar ger en ökad förståelse för att kunna bygga relationer som bidrar till lärande, utveckling och välmående. Boken vänder sig till lärare och skolläda, men såväl föräldrar som lärarstudenter skulle kunna ha glädje av boken. I lärarutbildningen finns troligen inte så mycket tid till relationer för lärande och frågan är vilken kompetens som finns för området relationer hos dagens lärarutbildare?

Bokens författare har gedigen erfarenhet av lärande i skolan och de konkreta yrkespraktiska budskapen är lätta att ta till sig. De vill att boken ska ge insikter, bidra till ökad nyfikenhet och förståelse för relationernas kraft och den viktiga påverkan relationer har på lärandet.

För mig som didaktiker och expert på undervisning och lärande är relationer självklara och helt nödvändiga om man ska lära sig något. Det är därför intressant att studera hela nio väl-skrivna yrkespraktiska kapitel om relationer ur olika perspektiv. Upplägget är logiskt och i princip heltäckande. Först introduceras relationer i skolan, sedan kommer ett mera teoretiskt kapitel med ett systematiskt perspektiv på relationer, därefter följer eleven, elevgruppen, läraren, kollegerna, föräldrarna, organisationen och avslutningsvis presenteras litteratur och lästips. Relationsbyggande för lärande är känt för didaktiker. Författarna vill ge insikter och bidra till ökad nyfikenhet och förståelse för relationernas kraft och den viktiga påverkan de har på själva lärandet. Relationer består exempelvis av värme, stöd och engagemang. I skolan behöver man samtidigt förmedla skolans värderingar och våra styrdokument tar upp relationer för lärande.

Det är imponerande att det går att skriva en hel bok om relationer för lärande i skolan. När allting fungerar i skolan så kanske man inte tänker så mycket på relationer, men när det inte fungerar så trasslar det till sig och då sätts fokus på relationerna. När man läst boken får man som lärare yrkespraktiska verktyg för att analysera hur relationerna ser ut i skolan och hur man också kan bearbeta relationer för lärande.

Författarna gör sammanfattningsvis en gedigen genomgång av relationer ur ett systematiskt perspektiv. Systematiskt tänkandet innebär i stort att se på världen utifrån begrepp som helhet, sammanhang, relationer, funktioner och mönster, vilket gör systemteorin mer komplex i förhållande till tanken om orsak och verkan. De olika delarna i ett systemet går inte att frikoppla från varandra utan de påverkar varandra i en ständig process. Kapitlet om systematiskt perspektiv ger boken viss tyngd.

Boken är ändå tämligen lättläst. Det är upplagt för att diskutera innehållet då varje kapitel avslutas med en liten ruta med rubriken Att fundera över. Texten innehåller också några illustrativa bilder och illustrativa dialoger. Sist i boken finns en referenslista på två sidor. Boken kan användas för studiecirklar.

Boken kan absolut rekommenderas.

Åsa Morberg: "Recension av Ledningsgrupp i skolan"

Nyutkommen bok om Ledningsgrupp i skolan – vägledning, stöd och insikter för skolans ledare av Peter Fowelin

Av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik och docent i didaktik

Boken är till för skolans ledningsgrupper (rektorer, biträdande rektorer, arbetslagsledare och utvecklingsledare. Bokens författare är Peter Fowelin, och han är organisations- och ledarskapskonsult med en bakgrund som SO-ledare, projektledare och chef. Han arbetar också som handledare på rektorsprogrammet och han har skrivit flera böcker. Han har gedigen erfarenhet av ledningsgrupper och boken är skriven av en som kan sitt ämne. Det är dessvärre inte alltid så. Bokens omslag är en bild av en ledningsgrupp som sitter vid ett bord och syns uppifrån, man kan se sex medarbetare, varav en som leder mötet. Omslagsbilden passar fint.

Boken är ganska tunn på 136 sidor och boken är indelad i sju kapitel samt en litteraturlista och ett appendix, en beskrivning av hur hans arbetsmodell är tänkt att tillämpas. Boken är förhållandevis lättläst. Han menar att ledningsgruppen är skolans ryggrad och han menar då att ledningsgruppen är grundens för enhetens framgång. Jag menar att det finns

andra faktorer också, men är ändå beredd att instämma i hans tes. Ledningsgruppen står för stabilitet och kvalitet.

Boken är verkligen yrkespraktisk och handlar om verktyg och metoder för att effektivisera och fördjupa ledningsgruppens arbete. Han tar upp allt ifrån att formulera syftet, till att förbättra gruppdynamiken och skapa effektiva möten. Han värnar om öppenhet, tillit och tydlighet och han varnar också för fallgropar.

Författaren säger sig vidga den traditionella synen på ledarskapet komplex roll. Han vill också inspirera till ett hållbart och värdedrivet sätt att leda i skolans värld.

Boken är upplagd så att den lämpar sig för en studiecirkel. Det finns en tydlig struktur och det finns grå rutor som innehåller sådant som lämpar sig för diskussioner.

Det är intressant att fundera över vad som gör att ledarskapet tagits upp i en nyutkommen bok. Ledningen av skolan är naturligtvis alltid aktuell, och det faktum bygger författaren på. Boken kan rekommenderas och när man ska starta arbetet med en ny ledningsgrupp kan boken vara ett bra underlag att diskutera.

Åsa Morberg: Inträdesprov till lärarutbildningen

Nya utbildningsministern vill ha inträdesprov till lärarutbildningen – men inträdesprov löser inte lärarutbildningens kvalitetsproblem

Av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik, docent i didaktik, skoldebattör

Vår nya utbildningsminister är förespråkare för inträdesprov. Jag förespråkar inte inträdesprov. Jag tycker inte att lärarstudenter ska särbehandlas i högre utbildning. Jag är mycket kritisk till inträdesprov för blivande lärare och hoppas att utbildningsministern inte går vidare med inträdesprov.

Inträdesproven upphörde 1968, då seminarierna ersattes med lärarhögskolan. Det har ändå förekommit lokala inträdesprov sporadiskt och det förekom så sent som 2016, ex. vid Linné Universitetet.

De tidigare inträdesproven arrangerades lokalt och de ägde rum under en till tre dagar. Seminarierna fylldes ett par gånger per år av nervösa blivande seminarister, som fått en inbjudan att delta. Inträdesprov genomfördes både till höst- och vår-intag. Upp till hela fem delprov kunde förekomma.

Ett exempel från Folkskoleseminariet i Gävle, sensommaren, 1964: En lärare i pedagogik samtalade med den blivande seminaristen om varför han/hon ville bli lärare och vilken bakgrund den sökande hade, och om den lämpade sig för att studera till lärare. Därefter kom två lektionsliknande prov, som handlade om förmågan att kunna berätta och beskriva. Ibland engagerades övningsskolans elever, men lika ofta var det seminariets lärare som var åhörare. Seminaristerna fick ett ämne och endast en kort stund att förbereda sig på, för att sedan framföra denna presentation. Seminaristerna fick också prov i övningsämnen och de fick såväl sjunga upp, som spela upp, eftersom musik var obligatoriskt för småskollärare. Det samlade resultatet av inträdesprovet vägdes samman med examensbetyg från realskolan eller från gymnasiet.

Några motiveringar gavs inte till de som sorterades bort. Dessa inträdesprov sades mäta "lärarlämplighet". Om inträdesproven över huvud taget mätte någonting diskuterades, eftersom olämpliga studenter ändå kom in och dessvärre kom de också ut som lärare. (I vilken yrkesutbildning går detta att förhindra?) Någon utvärdering fanns inte, för dessa inträ-

desprov, och tilltron till inträdesprovets sorteringsförmåga var blandad. Det var rutinerade lärarutbildare som administrerade proven. De hade sett många blivande lärare och de hade naturligtvis erövrat en viss förmåga att se om en person hade förutsättningar att utbildas till lärare eller inte. Det man förmodligen tittade på var kontaktförmågan, kommunikationsförmågan och intresset och engagemanget. Inträdesproven avvecklades och antagningen blev mera enhetlig i högskolan, 1977.

Lärlämplighet är ett komplicerat begrepp. Man kan inte mäta det som krävs genom några hemsnickrade inträdesprov. Det finns inte heller så många rutinerade lärarutbildare idag, som har förmåga att sortera bort olämpliga lärarstudenter. Idag finns förresten inga lärarutbildare alls. Det finns lärare i högskolan med tjänstgöring på lärarprogrammet och det är något helt annat än en rutinerad lärarutbildare.

Förr fanns det krav på lärarutbildare att de skulle ha egen lärarutbildning och egen erfarenhet av skolan, men några särskilda krav finns inte på lärare i högskolan idag. Lärarprogrammet har blivit hela högskolans program med allt vad detta innebär. Det är viktigt att först och främst se problemet ur studenternas perspektiv.

Det handlar om att hjälpa de studenter som inte platsar i läraryrket. Att vara lärare och inte ha förutsättningar för läraryrket är en ren katastrof såväl för individen själv, som för alla som individen möter. UKÄ menar att det idag finns en hel rad olämpliga studenter, som borde avskiljas från lärarutbildningen. Många auktoriteter anklagar lärarutbildningarna för att de inte har fullgjort sin uppgift när de examinerat lärare, som absolut inte borde ha blivit lärare. Kanske ligger det något i anklagelserna också?

Det finns olika modeller som har använts för att göra en bedömning av lärarstudenternas möjligheter att klara av läraryrket. Under den första delen av programmet har ofta kursernas uppläggning och innehåll varit av yrkesprövande natur. Ett sådant arbetssätt bygger på en tilltro att läraryrket är något man kan lära sig. Den nya lärarstudenten har försatts i situationer där man kunnat utbilda och samtidigt få en god bild av om lärarstudentens förutsättningar för läraryrket. Under exempelvis yrkesintroduktionen i den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen har man satsat på att utveckla lärarstudentens förmåga att skapa kontakt med barn och vuxna och att utveckla kommunikationsförmågan med barn och vuxna. Vidare har man försökt att ta reda på vilket intresse och vilket engagemang lärarstudenten visar.

Undervisningen på lärarprogrammet har sedan varit av sådan karaktär att utvecklingsförmågan någorlunda säkert har kunnat bedömas. Med dessa modeller som tillämpats avråds sedan en hel del lärarstudenter från fortsatt lärarutbildning och får hjälp av studievägledare att ta ny ställning till sitt yrkesval. Om många studenter slutar så får lärarprogrammet problem med examinationsgraden vilket är en paradox. Det har förekommit kritik mot lärarutbildningarna genom att det är alltför många som avslutar sin lärarutbildning utan examen.

Med ett antagningssystem som baseras enbart på betyg är detta helt i sin ordning och inget att oroa sig över. Rådgivande samtal möter de studenter som av olika skäl inte blir godkända och behöver tänka sig en annan utbildning. Om någon lärarstudent önskar byta program, så finns studievägledare som ger yrkesrådgivning. Det sätt som tillämpas på lärarprogrammet med intagning på betyg och ett yrkesprövande uppläggning av den första delen av lärarprogrammet är ett bra sätt att gallra ut studenter som av olika skäl inte bör fortsätta på lärarprogrammet.

Det viktigaste är ändå att se om studenterna kan utvecklas till goda lärare som på sikt kan uppfylla examensordningens krav. Det ser man på ett bra sätt när de studerat på lärarprogrammet en hel termin och framför allt syns det i den verksamhetsförlagda delen av utbild-

ningen. En äldre mycket rutinerad lärarutbildare av den gamla stammen uttryckte det hela ungefär så här: ”Det är inte fel på foten, för att den inte passar skon. Dvs. det är inte fel på Dig som person för att Du inte platsar som lärare”. Det avdramatiserar kanske en avrådan.

Vad kommer återinförandet av obligatoriskt inträdesprovet till lärarutbildningen att betyda om utbildningsministern sjösätter inträdesprov? Idag finns det knappast någon möjlighet att kasta ut dem som arbetar i skolan utan någon som helst utbildning. Om det inte finns tydliga krav på att lärare ska ha adekvat lärarutbildning, så hjälper det knappast att avhysa lärarstudenter från lärarutbildningen, då de utan vidare kan börja arbeta som utbildade och obehöriga lärare istället.

De flesta människor anser sig dessvärre vara experter på skolan. Alla vuxna har gått i skolan i många år och tycker sig veta vad de pratar om. Dessa ”kvasiexperter” är förödande för skolan. Det finns ett politiskt tyckande på en mycket svag grund, om hur vi ska göra för att komma till rätta med skolans problem. De som egentligen borde tillfrågas om skolans problem är de utbildade och utexaminerade professionella lärarna som arbetar i skolan.

Till skillnad från andra verksamheter, exempelvis vårdområdet, betraktas lärarna snarare som en del av skolans problem, än de experterna på skolans område som de faktiskt är. Lärare hörs inte och de tillfrågas inte. Det har att göra med att lärarna också sitter på de anklagandes bänk och utgör skolans problem, enligt många kvasi-experter. Skolans lärare är de som ställs inför detta politiska tyckande som resulterar i ständiga omorganiseringar efter vad som för tillfället är politiskt korrekt.

Nu är det exempelvis politiskt korrekt att tycka att inträdesprov är en bra modell för ”att skilja agnarna från vetet.” Inträdesprov är absolut ingen som helst garanti för att vi inte får in mindre lämpliga lärarstudenter i lärarutbildningen. Jag instämmer till fullo i f.d. kanslern Anders Flodströms yttrande i LR:s tidning: ”Alla ska komma in på lärarutbildningen - men alla ska inte komma ut.”

Gudmund Bergqvist: Recension ”Autocracy inc”

Recension

Gudmund Bergqvist

Anne Applebaum är en journalist som under åren utgivet ett antal böcker kring Sovjet-Östeuropa och Sovjet regimens in The crushing of Eastern Europe, Red famine, Stalins war on Ukraine Twilight of Democracy

Hon har nu utkommit med en ny bok *Autocracy inc: The dictators whom want to run the world.*

I boken beskriver hon samarbetet inte bara mellan de mest ökända Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea men även en rad andra stater som Cuba, Venezuela, Zimbabwe. Diktaturerna stöttar varandra på olika sätt med billiga lån, bistånd, handelsavtal, liksom militärt och teknologiskt stöd. Hon beskriver ”Putins uppfinning” den kleptokratiska diktaturen i motsättning till de gamla ”partistyrda.”. I den nya modellen finns ett antal personer med makt och förmögenhet, uppbackade av säkerhetstjänst och andra maktstrukturer liksom inhyrda gangsterorganisationer, propagandaorgan och som samarbetar med andra diktaturer på olika sätt ekonomiskt, militärt, teknologiskt och diplomatiskt. Autokratens mål är hela tiden att vara kvar vid makten oavsett hur illa den egna befolkningen behandlas.

Autokratregimernas toppar som t.ex. ryssar kan placera sin förmögenhet i fastigheter, bolag etc. dels i västländer och dels i så kallade skatteparadis. Detta sker genom att använda sig av olika agenter som på olika sätt ger råd om hur man kan kringgå lagar, Men man köper ej endast fastigheter utan köper även upp delar eller hela bolag och koncerner I väst. Ibland sker detta via så kallade skalbolag och man vet ej vem den egentligen ägaren är. Detta ger diktaturerna möjlighet att agera och påverka våra samhällen utan att det framgår vilka som agerar.

Under 90 talet hade västern en idé om att demokratisera Ryssland och även Kina genom ömsesidig handel "Wandel durch Handel" och annat utbyte. Det visar sig dock att detta ej fungerade.

I samband med teknikrevolutionen fanns optimistiska röster för att internet och sociala medier skulle bidra till att sprida demokrati och liberala värderingar. Verkligheten visar dock att de auktoritära staterna på olika sätt kan begränsa och styra innevånarnas tillgång till information och yttrandefrihet.

De moderna teknologierna används tyvärr mycket som vapen från diktaturerna för att sprida desinformation och öka spänningar i den västliga världen och det försiggår hela tiden numera ett cyberkrig.

De försöker påverka våra samhällen genom att med olika aktioner sprida splittring inom länderna och stödja olika grupper så att detta sker. Exempel på sådan splittring var Brexit där allmänheten lovades ett antal förändringar i samhället som skulle ge förbättringar och ske om Brexit gick igenom, De utlovade förbättringarna skedde dock ej och UK har utvecklats sämre än beräknat beträffande ekonomi, invandring etc.

Boken ger ett varningens ord angående hotande faror i de auktoritäras angrepp på den liberala demokratin och regelstyrda samhället och påpekar att många bolag och institutioner i väst av finansiella skäl bidrar till dessa attacker.

I slutkapitlet democracy united tar hon upp möjliga sätt från demokratierna att dels främja demokratiska idéer, men också på olika sätt verka för motstånd mot kleptokrati och korruption vilket är svaga punkter.

Lagar behöver ändras beträffande att registrera fastighetsinnehav där den egentlige ägarens namn skall komma fram liksom, liknande lagar beträffande olika bolag dvs ändringar beträffande skalbolag och annat.

Verksamheten för de advokater, revisorer och andra som livnär sig på rådgivning beträffande skalbolag bör begränsas genom ändrade lagar som olagliggör vissa delar av deras arbete.

De auktoritära staterna bedriver ett cyberkrig mot oss med uppgifter av olika slag som skall skapa splittring. Denna verksamhet skall avslöjas och bemötas med motattacker. En stor uppgift är att bemöta falsk information.

Det diskuteras även decoupling dvs. avslut av handel och andra kontakter etc. vilket är tveksamt men derisking dvs. ej vara beroende av varor och annat från diktaturer rekommenderas. Detta beroende blev klart uppenbart under covidpandemin speciellt i dess initiala fas.

Man hade av ekonomiska skäl gjort sig beroende av importen från Kina och hade också ej byggt upp tillräckliga lager, dvs "just in time ideologin". Det fungerade ej vilket kanske inte var överraskande. Hon betonar värdet av rebuilding produktionsmöjligheter dvs. en ökad resilience.

Slutligen betonas att världens olika demokratier måste samarbeta mera för att dels stötta varandra dels bekämpa autoritism i alla dess former.

Läs den och var med att försvara vår demokrati

Lars Broman: Rapport från Eurosun 2024

Internationella solenergiamfundet ISES delar vartannat år ut utmärkelsen Fellow Award. År 2023 blev jag som förste svensk utnämnd till ISES Fellow. Jag fick motta mitt Fellow-diplom vid en ceremoni 29 augusti inom ramen för den internationella solenergikonferensen EuroSun i Limassol, Cypern. ISES bjöd mig på såväl resa som konferensavgift och hotell. Flott gjort, tycker jag.

EuroSun 2024 hade lockat ca 250 deltagare från såväl Europa som länder utanför Europa. Vi fick ta del av FoU genom ett 50-tal muntliga presentationer och ungefär lika många affischer (posters). Bland deltagarna fanns en handfull forskare från Sverige, bland annat en doktorand från forskningscentret SERC på Högskolan Dalarna, dit jag hörde fram till min pension 2007. Dessutom deltog ISES nya President Viktoria Martin, professor i energiteknik vid KTH. Hon kommer följande år att medverka i årets vetenskapslördag i Falun 7 december, som arrangeras av Strömstad akademi tillsammans med folkuniversitetet.

EuroSun-konferensen visade hur aktuellt det fortfarande är med forskning inom solenergi. Information om konferensen finns här: <https://www.eurosun2024.org/>. Medan man i Sverige får uppfattningen att solenergi numera handlar bara om sol – fotovoltaisk elektricitet – visade det sig att lika mycket solenergiforskning handlar om solvärme som om sol. Intressant, tyckte jag, eftersom vi på min tid i SERC arbetade mest med FoU inom just solvärme.

Här på bilden ovan tar jag emot mitt Fellow Award från ISES President Viktoria Martin. Jag hade fått mig 5 min tilldelat att prata efteråt, och då berättade jag om hur idén om Europeiska solingenjörsskolan ESES som finns vid Högskolan Dalarna sedan 1999 tog sin början när jag besökte en annan medelhavsö, nämligen Capri, 1996. Min solenergiverksamhet är beskriven i vår antologi MAKT, bruk och missbruk, sid 93-129. Själva Caprihändelsen, här klippt från sid 121-2 beskrev jag så här:

Året var 1996. I april åkte familjen Henning-Broman omkring med buss i Italien som riktigt gammaldags turister. Två dagar tillbringade vi på Capri och jag visste att i Anacapri fanns en gång ett solobservatorium, ägt av svenska Vetenskapsakademien. Tänk om det fanns några rester kvar? Medan resten av familjen åkte linbana upp till toppen på Monte Solare så lyckade jag med den promille italienska jag kan, övertyga en gammal farbror att visa mig till observatoriet. Bakom en hög stängd gallergrind som jag med dödsförakt (jodå, blodvite uppstod) klättrade över och sedan banade mig väg genom en djungel av grönska. Så stod det framför mig, den vitrappade observatoriebyggnaden med trasiga fönster och spruckna dörrar, men utefter hela fasaden hängde resterna av Gunnar Pleijels solfångare kvar. Jag hade inga svårigheter att ta mig in i huset, upp på observationstaket (med rester av teleskopdelar liggande kvar) och ner i den bekmörka källaren där jag trevade mig fram till något som måste ha varit tanken i solvärmesystemet. Jag fotograferade den (med blyxt!) och när jag så småningom framkallade bilden såg jag att jag hade gissat rätt.

Jag banade mig fram genom djungeln och hittade flera hus som jag tog mig in i genom trasiga dörrar och i ett av dem fanns en stor muralmålning med lediga festande astronomer. Jag klättrade över en mur på baksidan och tog mig tillbaka till den levande verkligheten och tillbaka till familjen, men nästa dag tog dem med mig till observatoriedjungeln för att visa dem vad jag funnit. Här hade uppenbarligen ingen varit på många år. Senare, i bussen på väg upp mot Rom, började jag fantisera om vad det gamla solobservatoriet skulle kunna användas till, om det reparerades och renoverades. Här borde man ordna kurser i solenergiteknik för blivande civilingenjörer!

Den fortsatta historien kan du läsa i vår antologi: MAKT - bruk och missbruk

Per Flensburg: IT-nyheter

IT-nyheter

Per Flensburg, webbdesigner

Våra nya hemsidor är i full drift. Ledamotsidan heter www.stromstadakademi.org och den allmänna sidan heter www.stromstadakademi.se. De är båda fullt funktionsdugliga men kontrollera gärna. Det kan tänkas någon länk ligger lös. Det som återstår är att göra dem på engelska, men med Marylous hjälp är jag säker på att de blir alldeles utmärkta!

Ledamotsidan är rensad från all reklam och marknadsföring. Den ska vara så effektiv som möjligt för ledamöterna och jag tror vi kommit en god bit på väg. Jag har också lagt in ett diskussionsforum och alla i styrelsen har fått inloggningsuppgifter. Jag har också gjort en bruksanvisning för detta forum och spelat in några instruktionsvideor som ni kommer åt via hemsidan. Nu finns det ingen ursäkt för att inte använda vårt diskussionsforum!

Vårt nya webbhotell heter one.com, det ligger i Danmark och jag har goda erfarenheter av det. Adressen till hemsidorna inleds med https:// där s:et betyder att innehållet är krypterat. Det ökar säkerheten. Jag har också kopplat på en enkel sökordoptimering så man hittar våra sidor om man googlar på dem. Där finns säkert detaljer man kan finjustera, men det får bli en senare fråga.

En annan fördel är att vi tämligen enkelt kan etablera en webbshop på hemsidan, där man kan betala med kontokort. Det kan behövas eftersom Strömstad bokhandel inte längre vill distribuera våra böcker. Mer om detta senare.

Sedan tidigare har vi ett konto på Google som ger oss stort sett obegränsat tillträde till Google meet, som är ett mötesprogram. Det fungerar bra och har de funktioner vi behöver. Dessutom får man 2 TB lagringsutrymme vilket vi kommer att behöva. Vi har nämligen, på Sten Philipsons initiativ, tagit itu med arkivering. Redan nu har vi protokoll och andra styrdokument lagrade på ett gratis Google-konto, böcker och artiklar finns på hemsidan men våra filmer är spridda på många olika ställen, privata moln, YouTube, hemsidan m m. De bör ligga samlade på ett ställe så vi har kontroll över dem. Många av dem är mycket omfattande (flera GB) och till detta behöver vi de två terabyten vi får genom Google.

Vi nu alltså förutsättningar att ha en betydligt effektivare hemsida än vi hade innan och det gäller nu att marknadsföra den!

Per Flensburg: Böcker och bokdistribution

Böcker och bokdistribution

Per Flensburg

Strömstad bokhandel flyttar till nya, mindre lokaler och kan inte längre agera distributör för våra böcker. Över huvud taget är bokförsäljningen oreglerad, vi har inte ens rutiner för prissättning av böcker. Jag föreslår följande förfarande:

När boken levererats till Akademin ska förlagspris och försäljningspris bestämmas. Det sker enligt följande formler:

Förlagspris: Tryckkostnad per bok + vinst

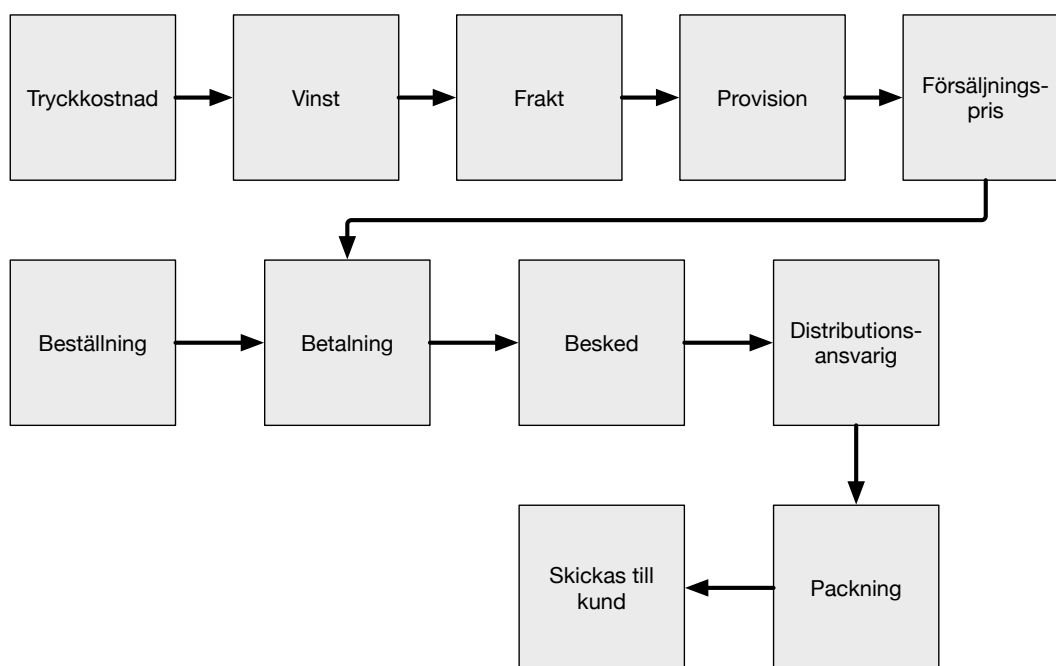
Försäljningspris: Förlagspris + frakt + provision

Förlagspriset är självkostnadspriset och vi har hittills schablonmässigt satt det till 150 kr. Det bör beräknas mer exakt och är individuellt för varje bok. Vinst är den vinst som Strömstad akademi vill göra på varje bok. Den bör täcka beräknade förluster men kan också sättas till 0 kr. Billigaste frakten är 80 kr med Schenker. Provision är ett belopp som täcker distributionskostnader.

För böcker som köpts via Bokus, AdLibris eller andra bokhandlare gäller att de bestämmer försäljningspriset. Därför är vinsten inberäknad i förlagspris.

Problemet är den fysiska distributionen. Böckerna finns i Strömstad, men Akademin är spridd över hela jorden. Man kan tänka sig att kanske kan kommunen distribuera böckerna, man kan kanske betala någon för att göra det eller så får vi själva ta hand om det. Detta senare alternativ har jag skissat på här.

Det behövs att någon (=Sveza) som bor i Strömstad åtar sig den rent fysiska distributionen. Men denne någon måste alltid finnas tillgänglig och det är inte realistiskt. Det måste finnas flera som kan skicka ut böcker och någon måste alltid vara jourhavande distributör. Någon måste också vara distributionsansvarig. Ungefär så här kan det se ut:

Moment	Utförare
Besked om betalning sänds till jourhavande distributör	Kassör, korthanterare
Packning och frankering	Jourhavande distributör
Skicka	Jourhavande distributör

Den huvudansvarige distributören förfogar över en e-postadress: distribution@stromstada-akademi.se som pekar på den jourhavande distributören. Korthanterare och kassör skickar besked till denna adress. På grund av resor och andra händelser kan man vara tvungen att

byta jourhavande distributör och detta gör då distributionsansvarige. Emballage och dyl ingår i provisionen.

Med jämna mellanrum, t ex en gång per kvartal, gör jourhavande distributör en avräkning med kassören och får grundat på antalet sålda böcker sin provision. Denna ska täcka de utgifter distributören haft plus att ge en liten uppmuntran.

Andra alternativ är som sagt att be någon extern part ta hand om detta, men det kommer oundvikligen att medföra en del kostnader. Om vi inte själva tar hand om distributionen så får böckerna ligga kvar och delas ut som stipendier eller reklam. En tänkbar konsekvens är att vi fortsättningsvis publicerar enbart på nätet. Detta är en fråga styrelsen får ta ställning till.

Per Flensburg: Vetenskapsfestival 2025

Vetenskapsfestivalen 2025

Per Flensburg, rektor

Det är nu ca 8 månader kvar till Vetenskapsfestivalen 2025. Den äger rum 2-4 juni 2025. Vi har tagit bort utflykten sista dagen eftersom intresset i år var så klennt att den blev inställd. Det blir då en natt mindre att övernatta. Vi har också flyttat fram festivalen en vecka med tanke på att ni ska kunna gå på era barnbarns skolavslutningar. Och kanske kan vi rent av få något arrangemang samman med gymnasiet i Strömstad. Vi räknar också kallt med att årets organisationskommitté även ställer upp nästa år. Ni gjorde ju ett fenomenalt jobb.

Vid årets festival kom starka önskemål om mer tid för diskussioner. Vi vill därför förlänga diskussionstiden för varje föredrag med 10 min. Det blir alltså 20 min föreläsning, 20 min diskussion och 5 min andhämtning efter varje framträdande. Principscemat ser ut så här:

09:00-09:45	Föreläsning
09:45-10:30	Föreläsning
10:30-10:45	Kaffe
10:45-11:30	Föreläsning
11:30-12:15	Föreläsning
12:15-13:30	Lunch
13:30-14:15	Föreläsning
14:15-15:30	Föreläsning
15:30-16:00	Kaffe
16:00-16:45	Föreläsning
16:45-17:30	Föreläsning
(17:30-18:15)	Föreläsning

På måndagen börjar vi kl 14:00 med ett medlemsmöte i Fars sal. Det tar två timmar och sedan kan vi ha en föreläsning innan installationen av nya ledamöter. På onsdagen kan vi delvis ha parallella sessioner baserade på de teman som kommit igång.

Utan parallellitet får vi plats med 19 föreläsningar men om vi på onsdag eftermiddag har två parallella teman så får vi in 23 föreläsningar. Har vi tre teman blir det plats för 27 föreläsningar. Föreläsningen 17:30-18:15 har jag satt inom parentes, det kan bli lite för mycket och kanske använder vi den tiden bättre till att socialisera oss.

Tisdagen är tänkt att vara något av allmänhetens dag, men det har ju inte kommit så många de senaste åren. Dock är trenden stigande, i år kom det 100% fler än i förföl och alla 4 sa att det var trevligt och intressant. Det viktiga är dock att ge Strömstad akademis ledamöter möjlighet att presentera sig och sin forskning.

Så, kära ledamöter i Strömstad akademi, boka dagarna i er kalender, sätt igång hjärnkonto-
ret och anmäl er som föredragshållare!

Rune Wigblad: Rapport från internationell maglevkonferens

Rapport från den Internationella magnetstågs-konferensen

Rune Wigblad

Den 18-21 september 2024 var jag på den Internationella maglev-konferensen (https://mkon.nu/maglev_2024) och den handlade nästan uteslutande om magnetståg. Det var dock Henrik Ny och Blekinge Tekniska Högskola som mycket förtjänstfullt organiserade konferensen. Här kommer några intryck:

1. Det var mycket trevligt för mig att träffa mina magnetstågsvänner – det finns en nerv i detta område.
2. Det var inga besökare från officiella svenska organisationer (såsom KTHs järnvägsgrupp, Riksdagens trafikutskott eller Trafikverket) närvarande, utom några få entusiaster främst från DSMG (Den Skandinaviska Magnetstågsgruppen, dsmg.se). Kunskap om detta ämne är tydligen inte på agendan.
3. Kenji Eiler hade gjort en imponerande lång poster som visade alla tågtyper över tid – det är många (ett 20-tal de senaste fem åren):

4. Mest imponerande var japanernas presentationer, med bl a medverkan från JR Central, som är det statliga japanska tågforetaget. Jag knöt kontakt med JR Centrals VD och har ställt lite frågor till honom. Deras projekt (Chuo Shinkansen) som startade byggnation 2016 är nu igång igen efter en försening i bygget.

5. Jag frågade en kinesisk professor vilken tågtyp som han trodde Kina skulle satsa på och svaret blev CF 600 (CRRC Sifang, Qingdao) som är en Transrapidkopia (tysk magnet-tågsutveckling) som kineserna har kopierat och vidareutvecklat.
6. Nästa konferens kommer att bli i Kina (Qingdao) år 2026 och då kommer Kina nästan säkert att slå på stora trumman för sin satsning som troligen kommer att lanseras i och med den nya 5-årsplanen år 2025.
7. EU har en lite märklig satsning på MaDe4Rail som försöker kombinera magnetisk uppliftning med vanliga stålhjul mot stålräls (dubbelt system) och som inte är beprövat ännu. Det är en slags bevarandestrategi. De visade ett "case" som var sträckan Göteborg-Borås. Jag lyssnade på presentationen, lämnade en kommentar, men först när alla papper är publicerade i en proceeding går det att läsa i detalj om detta.
8. Jag och Mikael+Mattias hade en presentation av vårt papper ("Maglev trains are enabling regional enlargement with socio-economic effects", Full Paper 8003-A-2466). Vår presentation gick bra. Vi fick en detaljkommentar som förbättrar vårt bidrag. Vårt papper kommer att finnas som proceeding från konferensen.
9. Det var många intressanta nyheter och en sådan var Richard M Stephen som visade Brasiliens Maglev-Cobra Project. Det är en låghastighets-stadsbana med små vagnar som är oerhört smäckra och därmed smälter in väl i stadslandskapet. Denna lösning bygger på en egenutvecklad maglev-teknologi i Brasilien som ingen annan har. Det finns en testbana men ingen kommersiell satsning ännu.